

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 3.10.2024
COM(2024) 435 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**o izvajanju sporočila Postavljanje ljudi na prvo mesto, zagotavljanje trajnostne in
vključujoče rasti, izkoriščanje potenciala v najbolj oddaljenih regijah EU**

{SWD(2024) 227 final}

UVOD

Pet milijonov državljanov EU živi v najbolj oddaljenih regijah, tj. v najbolj oddaljenih delih Evropske unije: v Francoski Gvajani, na Gvadelupu, Martiniku, Mayottu, Reunionu in Saint-Martinu (Francija), na Azorih in Madeiri (Portugalska) ter na Kanarskih otokih (Španija). Teh devet regij, ki se nahajajo v Atlantskem in Indijskem oceanu, Karibski kotlini in Južni Ameriki, je sestavni del EU.

Najbolj oddaljene regije imajo **edinstvene prednosti**, ki koristijo EU kot celoti: strateška lega v bližini tretjih držav, izjemne geografske značilnosti za dejavnosti na področju vesolja in astrofizike, obnovljivi viri energije, bogata biotska raznovrstnost in obsežne pomorske cone. Te regije se obenem srečujejo s **stalnimi ovirami**, kot so izjemna oddaljenost, otoška lega, majhnost, ranljivost za podnebne spremembe in gospodarska odvisnost od maloštevilnih sektorjev. Zato so v Pogodbi o delovanju EU (člen 349) določeni **posebni ukrepi** za podporo najbolj oddaljenim regijam, vključno s prilagojenim pravom, politikami in programi EU. V tem duhu Komisija od leta 2004 sprejema posebne strategije za te regije.

Komisija je od leta 2019 **posebnosti najbolj oddaljenih regij obravnavala v približno sto politikah, zakonodajnih aktih in programih EU**. Leta 2022 je sprejela **sporočilo Postavljanje ljudi na prvo mesto, zagotavljanje trajnostne in vključujoče rasti, izkoriščanje potenciala v najbolj oddaljenih regijah EU**¹, ki ima širše področje uporabe in ambicioznejše cilje kot predhodne strategije. V tem sporočilu je predlaganih skoraj 80 posebnih prilagojenih ukrepov za podporo najbolj oddaljenim regijam. Poleg tega so v njem predstavljena priporočila regionalnim in nacionalnim upravam, ki imajo glavno vlogo pri njihovem razvoju.

Skladi kohezijske politike imajo ključno vlogo pri podpiranju najbolj oddaljenih regij. V okviru **Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR)**², **Kohezijskega sklada**³ in **Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)**⁴ so te regije upravičene do najvišjih stopenj sofinanciranja, posebnih dodatnih dodelitev in izjem za naložbe, kot so naložbe v pristanišča, letališča in obdelavo ostankov odpadkov. Komisija je v **proračunu EU za obdobje 2021–2027** v okviru skladov **kohezijske, kmetijske in ribiške** politike najbolj oddaljenim regijam namenila 16 milijard EUR, kar je bistveno več kot 13 milijard EUR v obdobju 2014–2020.

Vendar še vedno obstajajo **pomembni izzivi**, povezani z življenjskimi razmerami, priložnostmi in razvojem v najbolj oddaljenih regijah. Kot je poudarjeno v **devetem kohezijskem poročilu**⁵, ima večina teh regij še vedno težave zaradi nizkega BDP na prebivalca⁶ (nižji od 75 % povprečja EU), gospodarskih razlik, višje stopnje brezposelnosti (zlasti med mladimi) in nižje stopnje izobrazbe. Mayotte, ki je leta 2014 postal zadnja najbolj oddaljena regija, je najrevnejša regija EU. Večina teh regij se spopada tudi z demografskimi izzivi, kot sta staranje prebivalstva in odseljevanje mladih. Zato je glavni poudarek sporočila iz leta 2022 „postaviti ljudi na prvo mesto“.

Izvajanje sporočila iz leta 2022 postopno napreduje, pri čemer se **izpolnjujejo številne zaveze Komisije**. Pomen njegovega polnega izvajanja so poudarili Evropski parlament

¹ COM(2022) 198 final.

² Dodeljena sredstva ESRR za najbolj oddaljene regije v obdobju 2014–2020 so znašala 4,7 milijarde EUR (brez zneskov REACT-EU), dodeljena sredstva ESRR v obdobju 2021–2027 pa znašajo 5,3 milijarde EUR.

³ Za Azore in Madeiro so skupna dodeljena sredstva Kohezijskega sklada v obdobju 2014–2020 znašala 462 milijonov EUR, v obdobju 2021–2027 pa znašajo 396 milijonov EUR.

⁴ Dodeljena sredstva ESS za najbolj oddaljene regije v obdobju 2014–2020 so znašala skoraj 2,1 milijarde EUR (vključno s pobudo za zaposlovanje mladih in brez zneskov REACT-EU), dodeljena sredstva ESS+ v obdobju 2021–2027 pa znašajo 2,4 milijarde EUR.

⁵ COM(2024) 149 final.

⁶ BDP, merjen v standardih kupne moči na prebivalca kot delež povprečja EU v letu 2022, ostaja v najbolj oddaljenih regijah še posebno nizek. Giba se od 30 % na Mayottu in 40 % v Francoski Gvajani do 64 % na Reunionu, 66 % na Gvadelupu, 68 % na Kanarskih otokih, 70 % na Martiniku, 71 % na Azorih in 79 % na Madeiri (podatki za Saint-Martin niso na voljo) (vir: Eurostat).

(resolucija iz leta 2023 o sporočilu)⁷, Svet (sklepi o najbolj oddaljenih regijah iz leta 2022)⁸ in Odbor regij (mnenje iz leta 2023)⁹.

V tem poročilu je ocenjen znaten napredek Komisije pri izvajanju sporočila iz leta 2022 v okviru številnih politik, skladov, programov in orodij EU, pri čemer je bilo približno dve tretjini ukrepov izvedenih ali v teku. V tem poročilu so poudarjene tudi pobude, ki so jih najbolj oddaljene regije in njihove države članice sprejele v skladu s priporočili, ki so jim bila podana v sporočilu. **Delovni dokument služb Komisije**, priložen temu poročilu, je osredotočen na ključno podporo kohezijske politike v najbolj oddaljenih regijah, pri čemer so poudarjeni izbrani sektorji, v katerih so potrebe in tudi učinek največji.

OKREVANJE

Kriza zaradi COVID-19 je močno vplivala na najbolj oddaljene regije, zlasti na promet, turizem, izobraževanje, usposabljanje in delovna mesta ter dostop do storitev¹⁰. Poleg tega so najbolj oddaljene regije izpostavljene višjim cenam energije, ki so posledica ruske invazije na Ukrajino. Te regije imajo težave pri okrevanju, čeprav so Azori, Madeira in Kanarski otoki pri tem uspešnejši.

Skladi kohezijske politike so imeli osrednjo vlogo pri okrevanju teh regij in še naprej podpirajo njihov razvoj. Med krizo zaradi COVID-19 so najbolj oddaljene regije v okviru kohezijske politike prejele dodatni 2 milijardi EUR iz **pomoči pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU)**¹¹. Z **mehanizmom za okrevanje in odpornost** so se podprle javne naložbe in reforme za izgradnjo močnejših in odpornejših gospodarstev v teh regijah. K njihovem okrevanju prispevajo tudi drugi skladi EU, kot sta **skupna kmetijska politika** in **Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo (ESPRA)**.

Komisija je predlagala Akt o izrednih razmerah na notranjem trgu in njegovi odpornosti, v katerem je obravnavana ranljivost najbolj oddaljenih regij, kar zadeva pomanjkanje v krizi pomembnega blaga in storitev. Komisija lahko v skladu z **Aktom o izrednih razmerah na notranjem trgu in njegovi odpornosti**¹² državam članicam priporoči, naj v krizi pomembno blago in storitve razporedijo na območja s posebno velikimi motnjami v dobavni verigi, vključno z najbolj oddaljenimi regijami.

1. TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA OKREVANJE IN RAST

1.1. POSTAVITI LJUDI NA PRVO MESTO: POŠTENE IN PRAVIČNE PRILOŽNOSTI ZA VSE

Odprava revščine ter spodbujanje enakosti in vključevanja

Večina najbolj oddaljenih regij ima težave, kot so nizki BDP na prebivalca, nizka produktivnost dela in nizka inovacijska uspešnost ter višje stopnje brezposelnosti, revščine in zgodnjega opuščanja šolanja v primerjavi s povprečjem njihovih držav članic in EU. Ti izzivi so bili dosledno poudarjeni v poročilih o državah, objavljenih v spomladanskem svežnju evropskega semestra¹³.

Komisija najbolj oddaljene regije podpira pri izvajanju **evropskega stebra socialnih pravic**, zlasti prek skladov kohezijske politike ter mehanizma za okrevanje in odpornost, da bi pomagala zmanjšati revščino in socialne neenakosti. V nekaterih od teh regij ESS+ podpira

⁷ C(2024) 480 final.

⁸ Sklepi Sveta 10513/22 (21. junij 2022).

⁹ COTER-VII/23, 153. plenarno zasedanje, 8. in 9. februar 2023.

¹⁰ BDP na prebivalca v najbolj oddaljenih regijah se je med letoma 2019 in 2021 zmanjšal za 3,8 % (vir: deveto kohezijsko poročilo, izračuni na podlagi podatkov Eurostata).

¹¹ Skupna sredstva REACT-EU, dodeljena ESRR in ESS za obdobje 2021–2022, so znašala 2 milijardi EUR.

¹² Na podlagi političnega dogovora iz februarja 2024 (končno sprejetje je predvideno konec leta 2024).

¹³ Tudi v delovnem dokumentu služb Komisije Regionalni trendi za rast in konvergenco v EU (SWD(2023) 173 final).

storitve za aktivno staranje, preprečevanje bolezni, podporo otrokom in mladim, ki jim grozi socialna izključenost (Madeira, Mayotte, Francoska Gvajana, Gvadelup, Martinik, Reunion), dolgotrajno oskrbo (Azori) in boj proti energetske revščini (Kanarski otoki)¹⁴.

Komisija še naprej podpira sodelovanje najbolj oddaljenih regij v **pobudi o evropskih regijah socialnega gospodarstva**. Leta 2023 so se tej mreži pridružili čezmorski del francoske zbornice za socialno in solidarnostno gospodarstvo (*ESS France Outre-mer*) ter Kanarski otoki. Poleg tega Mayotte, Francoska Gvajana, Reunion in Saint-Martin uporabljajo sredstva kohezijske politike za razvoj socialnega gospodarstva (npr. ustanavljanje podjetij in usposabljanje, povezano s socialnim gospodarstvom).

Komisija spremlja tudi ukrepe za **zmanjšanje revščine, izboljšanje vključevanja in enakosti ter preprečevanje nasilja nad ženskami** v teh regijah. Države članice in najbolj oddaljene regije so sprejele pobude v skladu s priporočili iz leta 2022. Te pobude vključujejo francosko strategijo za zmanjšanje revščine za obdobje 2021–2030, ki zajema ukrepe, namenjene najbolj oddaljenim regijam, strategije za invalide in načrte za enakost na Azorih in Madeiri ter pristop k dostopnosti v mestu San Cristóbal de la Laguna (Kanarski otoki), ki je leta 2024 prejelo nagrado Komisije za dostopno mesto.

Poleg tega Komisija spremlja razsežnost najbolj oddaljenih regij v ustreznih nacionalnih akcijskih načrtih za izvajanje **evropskega jamstva za otroke**. Akcijska načrta Francije in Portugalske vključujeta ukrepe za dobrobit otrok in enake možnosti v teh regijah. Španija sodeluje z Unicefom pri pilotnem projektu jamstva na Kanarskih otokih.

Dostop do ustreznih stanovanj, vode, interneta ter cenovno dostopnih prometa in energije

Komisija podpira najbolj oddaljene regije in njihove države članice pri doseganju sinergij med nacionalnimi sredstvi in sredstvi EU, da bi se izboljšale življenjske razmere v najbolj oddaljenih regijah, saj mora večina med njimi še vedno premostiti vrzel pri izpolnjevanju osnovnih potreb.

Komisija je leta 2024 objavila neodvisno **študijo o dostopu ljudi do stanovanj, pitne vode in sanitarnih storitev, elektrike ter internetnih in telefonskih povezav v najbolj oddaljenih regijah**¹⁵. Kljub doseženemu napredku, tudi prek naložb ESRR (2014–2020) in načrtovane podpore (2021–2027), je v študiji ugotovljeno, da so potrebe še vedno velike, zlasti v nekaterih najbolj oddaljenih francoskih regijah.

V študiji so priporočene nadaljnje naložbe v **socialna stanovanja**, da bi bila v razmerah visokih cen in demografskega pritiska vsem zagotovljena dostojna nastanitve. Azori in Madeira za reševanje te težave uporabljajo podporo iz ESRR in ESS+, da bi sanirali obstoječi fond socialnih stanovanj in se borili proti materialni prikrajšanosti. Mehanizem za okrevanje in odpornost prav tako podpira prizadevanja za odpravo pomanjkanja stanovanj, kot so socialna stanovanja za prikrajšane družine na Madeiri in trajnostna stanovanja v Le Tamponu na Reunionu.

V študiji o življenjskih razmerah je priporočeno, da se namenijo dodatna sredstva infrastrukturi za izboljšanje **dostopa do pitne vode** v najbolj oddaljenih francoskih regijah ter zagotovijo naložbe v shranjevanje in tehnične rešitve za ponovno uporabo vode. Na Mayottu, ki ga je leta 2023 prizadela huda vodna kriza, se bodo v okviru ESRR več kot podvojile naložbe v vodno infrastrukturo, in sicer z 20 milijonov EUR v obdobju 2014–2020 na 47,5 milijona EUR v obdobju 2021–2027. Poleg tega francoski načrt *Plan Eau DOM* podpira najbolj oddaljene francoske regije pri izboljšanju upravljanja odpadnih voda in dostopa do pitne vode.

¹⁴ Evropsko svetovalno vozlišče za energetske revščine.

¹⁵ ISBN 978-92-68-11899-3.

Čeprav je v najbolj oddaljenih regijah očiten trend naraščanja števila **internetnih povezav**, zlasti zaradi podpore ESRR, ima večina od njih težave z nižjo hitrostjo internetnih povezav kot na celini in pomanjkanjem povezovalne infrastrukture na podeželskih območjih. Z njihovo posebno dodatno dodelitvijo v okviru ESRR se podpirajo stroški obveznosti javne službe na področju **prometa** ter tako krepijo povezave med podeželskimi in mestnimi območji ter med otoki.

Vse najbolj oddaljene regije se soočajo z izzivi, ki so posledica **energetske** krize, ti izzivi pa se dodatno zaostrujejo zaradi ranljivosti, značilnih za te regije. Poleg tega se je v nekaterih regijah povprečni dohodek gospodinjstev dvigal počasneje kot cene energije. S predlogom spremembe ukrepov za podporo cenovno dostopni energiji (SAFE) v okviru uredbe **REPowerEU** je bila uvedena prožnost pravil kohezijske politike za podporo ranljivim gospodinjstvom pri odpravljanju **energetske revščine**. Iz francoskega načrta za okrevanje in odpornost se financira 70 % pobude *MaPrimeRenov* za povečanje energijske učinkovitosti zasebnih stanovanj, tudi v najbolj oddaljenih regijah.

Dostop do zdravstvenega varstva

Komisija dopolnjuje prizadevanja držav članic za povečanje odpornosti in dostopnosti zdravstvenih sistemov ter zmanjšanje neenakosti, tudi v najbolj oddaljenih regijah, ki jih je kriza zaradi COVID-19 še posebno močno prizadela¹⁶.

Najbolj oddaljene regije namenjajo kohezijska sredstva ter sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost za krepitev svojih zdravstvenih sistemov, npr. razširitev mreže infrastrukture in storitev dolgotrajne oskrbe (Madeira) ali razvoj telemedicinske platforme za spremljanje kroničnih ran (Saint-Martin). Gvadelup gosti enega člana v okviru EuroBloodNet, ene od evropskih referenčnih mrež za redke in kompleksne bolezni, ki se ukvarja s hematološkimi boleznimi. Nekatero najbolj oddaljeno regijo in njhove sosednje države razvijajo projekte **Interreg**¹⁷ za preprečevanje in zdravljenje bolezni, kot sta projekt CUREMA v amazonskem porečju in projekt MACbioIDi2 na makaronezijskem območju.

Komisija je leta 2023 spodbujala razprave med zdravstvenimi službami najbolj oddaljenih regij ter nacionalnimi zdravstvenimi organi Francije, Portugalske in Španije, da bi olajšala sodelovanje najbolj oddaljenih regij in upoštevala njihove potrebe v **programu EU za zdravje**. Prav tako je spodbujala regionalne deležnike, da bi sodelovali pri javnih posvetovanjih¹⁸ na **platformi za zdravstveno politiko**. **Delovna programa** EU za zdravje za leti 2023 in 2024 obravnavata posebne potrebe najbolj oddaljenih regij, npr. zmogljivost za nadzor odpadnih voda in razvoj strategij kopičenja zalog.

Poleg tega je **organ za pripravljenost in odzivanje na izredne zdravstvene razmere** namenjen zagotavljanju razpoložljivosti zdravstvenih protiukrepov za pripravljenost na pandemijo po vsej EU, tudi v najbolj oddaljenih regijah, ki so izpostavljene čezmejnimi grožnjam za zdravje.

Priložnosti za mlade: izobraževanje, usposabljanje, podpora pri zaposlovanju in podjetništvo

Mladi iz najbolj oddaljenih regij se v primerjavi s tistimi iz celinskega dela Evrope srečujejo z dodatnimi izzivi pri izobraževanju, usposabljanju in iskanju zaposlitve. Najbolj oddaljene

¹⁶ Med letoma 2019 in 2020 se je na primer BDP na Kanarskih otokih zmanjšal za 11 % in na Madeiri za 7 %, medtem ko se je v Španiji zmanjšal za 7 %, na Portugalskem pa za 3 %.

¹⁷ Cilj „evropsko teritorialno sodelovanje“ (Interreg), ki ga podpirajo ESRR in instrumenti za zunanje financiranje.

¹⁸ Konferenca predsednikov najbolj oddaljenih regij je prispevala k posvetovanju o delovnem programu EU za zdravje za leto 2024.

regije imajo zlasti eno najnižjih stopenj zaposlenosti mladih v EU in visoko stopnjo mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET)¹⁹.

Komisija je za reševanje teh vprašanj sprejela več ukrepov. Predvsem je leta 2023 vzpostavila shemo **nepovratnih sredstev v višini 1 milijona EUR** v okviru ESRR za podporo manjšim projektom, ki jih vodijo **mladi ali mladinske organizacije v najbolj oddaljenih regijah**, da bi postali aktivni akterji v svojih lokalnih skupnostih in se osredotočili na spodbujanje enakosti in vključevanja. Od skoraj 200 vlog, ki jih je Komisija prejela v okviru te sheme, naj bi se od septembra 2024 do junija 2025 izvajalo približno 70 ukrepov.

Na podlagi predloga Komisije za reševanje izzivov v **izobraževanju**, kot je zgodnje opuščanje šolanja, je Svet leta 2022 sprejel **priporočilo o poteh do uspeha v šoli**²⁰, v katerem je poudaril pomen oblikovanja politik, prilagojenih potrebam najbolj oddaljenih regij. ESS+ podpira boj proti zgodnjemu opuščanju šolanja s pobudami za svetovanje in akademsko podporo.

V delovnih programih **Erasmus+** za leti 2023 in 2024²¹ je Komisija posebno pozornost namenila mladim v oddaljenih ali najbolj oddaljenih regijah in udeležencem iz teh regij zagotovila večjo finančno podporo²². Podoben pristop se uporablja pri **Evropski solidarnostni enoti**. Najbolj oddaljene regije so tudi vključene v vodilne pobude programa Erasmus+²³. V letu 2023 je Komisija v okviru ukrepa za vključevanje **DiscoverEU** dodelila nepovratna sredstva enajstim organizacijam iz teh regij, kar je več kot 180 mladim omogočilo potovanje po Evropi.

V sklepu o **evropskem letu spretnosti**²⁴, ki je bil med drugim oblikovan na podlagi **Pakta za spretnosti**²⁵, so poudarjene omejitve pri **dostopu do trga dela in priložnosti za izpopolnjevanje** v teh regijah. Najbolj oddaljene regije sredstva ESS+ namenjajo usposabljanju (npr. tečaji internacionalizacije za diplomante na Kanarskih otokih in pripravništva v centru za umetno inteligenco na Madeiri) in spodbujanju podjetništva za zaposlovanje mladih. Francoska čezmorska agencija za mobilnost v najbolj oddaljenih regijah podpira mednarodno mobilnost na področju usposabljanja.

Mehanizem za spodbujanje talentov lahko v skladu s **sporočilom o izkoriščanju potenciala nadarjenih posameznikov v evropskih regijah**²⁶ najbolj oddaljenim regijam pomaga pri reševanju izzivov nizkega deleža oseb z dokončano terciarno izobrazbo in izseljevanja njihovih usposobljenih mladih. Ena od delovnih skupin v okviru tega mehanizma vključuje Gvadelup. Komisija je leta 2024 izbrala Azore kot regijo, ki ji grozi past nerazvoja talentov²⁷, in ta regija bo v okviru mehanizma prejela prilagojeno podporo. ESS+ v okviru **okrepljenega jamstva za mlade** podpira pobude za spodbujanje zaposlovanja mladih, npr. na Kanarskih otokih, s posebno ponudbo usposabljanja, v kateri so opredeljene zaposlitvene možnosti in priložnosti (62 milijonov EUR). Mladi v najbolj oddaljenih francoskih regijah so prejeli podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost v okviru načrta za mlade *1 jeune 1 solution*. V

¹⁹ Kot je poudarjeno v predlogu Komisije za skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2024 – COM(2023) 904 final.

²⁰ Priporočilo Sveta 2022/C 469/01.

²¹ C(2022) 6002 final; C(2023) 6157.

²² Svet v sklepih iz leta 2024 o vključujočih družbah za mlade države članice poziva, naj olajšajo trajnostno mobilnost mladih, vključno s tistimi, ki živijo na podeželskih, oddaljenih, obrobni in manj razvitih območjih ter v najbolj oddaljenih regijah (13. maj 2024, 9849/24).

²³ Dve visokošolski ustanovi na Kanarskih otokih sta bili izbrani za sodelovanje v pobudi Evropske univerze v letu 2023. V centru poklicne odličnosti za turistično industrijo sodelujejo tri organizacije s Kanarskih otokov.

²⁴ Sklep (EU) 2023/936 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023.

²⁵ Pakt za spretnosti je vodilna pobuda v okviru evropskega programa spretnosti iz leta 2020. Spodbuja skupne ukrepe za čim večji učinek naložb v izpopolnjevanje in preusposabljanje. Paktu so se pridružili nekateri deležniki na Kanarskih otokih, Azorih, Madeiri in Gvadelupu.

²⁶ COM(2023) 32 final.

²⁷ Past nerazvoja talentov je opredeljena za regije, ki jih je močno prizadelo upadanje delovno sposobnega prebivalstva, majhen delež univerzitetnih in visokošolskih diplomantov ali odseljevanje prebivalstva, starega od 15 do 39 let. Martinik in Gvadelup sta v pasti nerazvoja talentov, Reunionu, Azorom in Madeiri pa grozi, da se bodo ujeli vanjo.

portugalskem načrtu za okrevanje in odpornost se Azorom zagotavlja podpora pri usposabljanju in izpopolnjevanju z izobraževanjem in vseživljenjskim učenjem na Azorih.

1.2. OPIRANJE NA PREDNOSTI, ODPRAVLJANJE OVIR, OSREDOTOČANJE NA KLJUČNE SEKTORJE

Raziskave, inovacije in pametna specializacija

Edinstvene prednosti najbolj oddaljenih regij prinašajo velik potencial za raziskave in inovacije. V okviru **programa Obzorje Evropa**²⁸ so teme, pomembne za najbolj oddaljene regije, vključene v tematske sklope. Poleg tega so subjekti iz teh regij upravičeni do ukrepov za „širitev sodelovanja in spodbujanje odličnosti“²⁹, ki prispevajo h krepitvi raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti v državah, ki na teh področjih zaostajajo. Zato se je udeležba najbolj oddaljenih regij v programu Obzorje Evropa povečala³⁰. Tako najbolj oddaljene regije prejemajo podporo v okviru tega sklopa programa za 21 projektov za povečanje njihove inovacijske zmogljivosti in povezovanje z vodilnimi raziskovalnimi partnerji po EU, npr. center odličnosti QCIRCLE na področju kvantne znanosti (Kanarski otoki, 14,5 milijona EUR sredstev EU) in projekt TwinSolar za krepitev dejavnosti povezovanja v mrežo na področju energije (Reunion, 1,5 milijona EUR sredstev EU).

Nekatere najbolj oddaljene regije sodelujejo v **misiji Obnova naših oceanov in voda do leta 2030 v okviru programa Obzorje Evropa**, npr. Madeira, Azori, Kanarski otoki in Reunion, ki sodelujejo v projektu BlueMissionAA (3 milijoni EUR sredstev EU). **Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT)** predlaga dejavnosti za ustanavljanje podjetij, razvoj spretnosti in raziskovalne projekte, ki temeljijo na inovacijah³¹. Leta 2024 je inštitut EIT objavil **strategijo za najbolj oddaljene regije EU**³², do leta 2025 pa namerava vzpostaviti tri vozlišča skupnosti v okviru svoje regionalne inovacijske sheme za spodbujanje interakcij med lokalnimi akterji na področju inovacij v najbolj oddaljenih regijah.

Za nadaljnjo podporo inovacijski zmogljivosti in sodelovanju v vrednostnih verigah EU Komisija posebno pozornost namenja najbolj oddaljenim regijam v okviru **Instrumenta za medregionalne naložbe v inovacije (I3)**³³ (dodatne točke za projekte z udeležencem iz najbolj oddaljene regije) in te regije sedaj sodelujejo v šestih projektih. Komisija je financirala tudi projekt pod vodstvom OECD, da bi podprla sodelovanje teh regij v **mednarodnih vrednostnih verigah** (agroživilstvo, biogospodarstvo, energija iz obnovljivih virov, modro gospodarstvo in ustvarjalna industrija)³⁴.

Komisija nadalje podpira Reunion, Azore in Madeiro, ki so del **izkustvene skupnosti za pametno specializacijo**, pri oblikovanju in izvajanju njihovih inovacijskih strategij, znanih kot strategije pametne specializacije.

Mobilnost in promet

Več skladov EU podpira mobilnost v najbolj oddaljenih regijah ob upoštevanju njihove odvisnosti od zračnega in pomorskega prometa.

V obdobju 2021–2027 naj bi **ESRR vložil 559 milijonov EUR v mobilnost in promet, od tega 338 milijonov EUR v javni promet na mestnih območjih v najbolj oddaljenih regijah**. V teh regijah ESRR izjemoma financira letališko infrastrukturo, npr. razširitev letališča Réunion Roland Garros, ki je prvi bioklimatski terminal. Upravičene so tudi naložbe

²⁸ Uredba (EU) 2021/695 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021.

²⁹ C(2023) 2178 final.

³⁰ Doslej so projekti programa Obzorje Evropa (2021–2027), ki vključujejo najbolj oddaljene regije, že prejeli več kot 84 milijonov EUR sredstev v primerjavi s približno 89 milijoni EUR sredstev, namenjenih celotnemu obdobju programa Obzorje 2020 (2014–2020).

³¹ Primeri projektov, ki vključujejo najbolj oddaljene regije, so projekt INCORE v okviru pobude EIT HEI, projekt InnoFinRES ob podpori agencije EIT Climate-KIC in projekt Rethink Medical ob podpori mreže EIT Health.

³² Strategija EIT za najbolj oddaljene regije EU.

³³ Člen 13 Uredbe (EU) 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021.

³⁴ Preoblikovanje gospodarstev v najbolj oddaljenih regijah EU, Sporazum o prenosu pooblastil EU 2020CE160AT067.

v pristanišča, pri čemer je Gvadelup svoj program ESRR-ESS+ za obdobje 2021–2027 spremenil tako, da je vanj vključil svoje pristanišče Grand Port Maritime. Poleg podpore za infrastrukturo posebna dodatna dodelitev ESRR za najbolj oddaljene regije prispeva k nadomestitvi visokih stroškov obratovanja prevoza. Portugalski načrt za okrepanje in odpornost podpira nakup novih brezemisijjskih avtobusov za javni prevoz na Madeiri in električnih trajektov na Azorih.

Delovni program **Instrumenta za povezovanje Evrope (IPE)** in njegovi razpisi za zbiranje predlogov posebej spodbujajo prijave iz najbolj oddaljenih regij – zlasti za pomorsko pristaniško infrastrukturo – ter zagotavljajo višje stopnje sofinanciranja³⁵. Razpis za zbiranje predlogov za leto 2024 v okviru instrumenta za vzpostavitev infrastrukture za alternativna goriva za te regije določa 70-odstotno stopnjo sofinanciranja. Z revidirano **uredbo o vseevropskem prometnem omrežju (TEN-T)**³⁶, sprejeto leta 2024, se povečuje število pristanišč in letališč v najbolj oddaljenih regijah. Z njo so v celovito omrežje vključena tudi urbana vozlišča, ki so posledično upravičena do sredstev IPE, s tem pa se povečujejo priložnosti v prihodnjih razpisih IPE.

Komisija je države članice in najbolj oddaljene regije spodbujala k uporabi orodij EU, kot je **skupna pomoč za podporo projektom v evropskih regijah (JASPERS)**, da bi podprli zmogljivosti za razvoj velikih projektov, npr. na področju prometa. Orodje JASPERS podpira Francosko Gvajano pri naložbah v ceste, podobna podpora pa se načrtuje tudi za Saint-Martin. Podpira tudi oblikovanje prometnega načrta na Kanarskih otokih in Azorih, da bi obnovili pristanišče³⁷ na otoku Flores po orkanu Lorenzo leta 2019.

Turizem in kultura

Komisija podpira turizem v najbolj oddaljenih regijah, saj je ena od njihovih ključnih gospodarskih dejavnosti. ESRR na primer podpira trajnostni turizem na Kanarskih otokih (40,5 milijona EUR), turizem in kulturno dediščino na Azorih (7 milijonov EUR) ter turizem in kulturo na Reunionu (121 milijonov EUR) in v Francoski Gvajani (10 milijonov EUR).

Komisija je objavila razpis za podporo **trajnostnemu pomorskemu in obalnemu turizmu** v najbolj oddaljenih regijah v okviru ESPRA (2 milijona EUR podpore EU). Rezultat sta bila dva projekta, eden o modrem turizmu (Kanarski otoki, Madeira, Azori in Martinik) in drugi o podvodni arheološki dediščini (Azori, Madeira, Gvadelup in Martinik). V španskem načrtu za okrepanje in odpornost je 75 milijonov EUR namenjenih trajnostnemu turizmu na Kanarskih otokih.

Komisija objavlja razpise za prevzem obveznosti v okviru načrta **Pot prehoda v turizmu**. Azori so se v okviru te pobude zavezali, da bodo spodbujali trajnostni turizem, in sprejeli listino za spodbujanje bolj trajnostnega poslovnega modela in modela upravljanja.

ESRR podpira edinstvene kulturne in ustvarjalne sektorje v vseh najbolj oddaljenih regijah. Poleg tega je Komisija dodelila nepovratna sredstva dvema projektoma na Azorih in Kanarskih otokih v okviru programa **Ustvarjalna Evropa**. EU je v obdobju 2021–2023 sofinancirala **pilotni projekt Archipel.eu** (1 milijon EUR)³⁸, ki podpira 51 projektov nesnovne kulturne dediščine iz najbolj oddaljenih regij ter čezmorskih držav in ozemelj.

Biotska raznovrstnost

³⁵ Za vse najbolj oddaljene regije, študije 50 %, dela 70 %; za portugalske do 85 % v okviru kohezijskih sredstev.

³⁶ COM(2021) 812 final.

³⁷ Skupaj s podporo ESRR v višini 168 milijonov EUR.

³⁸ Projekt je izvajal Institut Français v partnerstvu z združenjem čezmorskih držav in ozemelj (OCTA) ter agencijo APCA (Agência de Promoção da Cultura Atlântica).

Več nacionalnih in regionalnih strategij je namenjenih krepitvi varstva biotske raznovrstnosti, kot je program Blue Azores (Modri Azori) ali francoska nacionalna strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030, ki vključuje načrte za obnovo za vsako regijo.

Da bi zaščitili izjemno visoko vrednost biotske raznovrstnosti v najbolj oddaljenih regijah, nekatere od teh regij prejemajo podporo v okviru **programa LIFE**, ki vlogam najbolj oddaljenih regij namenja posebno pozornost in dodatne točke. To velja za najbolj oddaljene francoske regije v okviru projekta ARTISAN³⁹ (10 milijonov EUR sredstev EU), ki je osredotočen na sonaravne rešitve, ali BIODIV'OM (5,6 milijona EUR sredstev EU), ki je namenjen zaščiti ogroženih vrst.

Komisija je leta 2023 v okviru programa LIFE vzpostavila shemo nepovratnih sredstev **BESTLIFE2030** s 95-odstotno stopnjo sofinanciranja, da bi podprla ohranjanje biotske raznovrstnosti v najbolj oddaljenih regijah ter čezmorskih državah in ozemljih. Komisija je predlagala povečanje podpore, tako da bo v delovni program LIFE za obdobje 2025–2027 z najvišjo stopnjo sofinanciranja (75 %) vključila projekte za zaščito prednostnih habitatov ali vrst in na novo opisanih vrst, ki veljajo za ogrožene, tudi izrecno v najbolj oddaljenih regijah zaradi njihovega izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost. Podaljšala je tudi **pilotni projekt MOVE-ON** za kartiranje in ocenjevanje ekosistemov v najbolj oddaljenih regijah ter čezmorskih državah in ozemljih.

Varstvo biotske raznovrstnosti podpirajo tudi drugi skladi EU, na primer **španski načrt za okrevanje in odpornost** podpira tehnologije za spremljanje ekosistemov ali preučevanje bioloških invazij na Kanarskih otokih (23 milijonov EUR).

V **uredbi o obnovi narave**⁴⁰, sprejeti leta 2024, je poudarjeno, da je treba v skladu s strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 upoštevati poseben položaj najbolj oddaljenih regij⁴¹.

Modro gospodarstvo

Najbolj oddaljene regije imajo zaradi svojih velikih izključnih ekonomskih con edinstven potencial modrega gospodarstva. Večina najbolj oddaljenih regij je sprejela celovite strategije za trajnostno modro gospodarstvo, da bi spodbudila tradicionalne in nove modre vrednostne verige, ter izkorišča sinergije v podpori EU za njihovo izvajanje.

Komisija je v revidiranem **pravnem okviru za državno pomoč v sektorju ribištva in akvakulture** upoštevala posebnosti teh regij. Komisija je leta 2023 spremenila **uredbo de minimis, ki se uporablja za sektor ribištva in akvakulture**, da bi odgovorila na nujne pomisleke glede varnosti flote za mali priobalni ribolov v najbolj oddaljenih regijah⁴², kar državam članicam omogoča, da podprejo nakup, posodobitev ali gradnjo ribiških plovil, krajših od 12 metrov. Pomoč *de minimis* v višini do 40 000 EUR na podjetje se lahko dodeli brez predhodnega nadzora s strani Komisije, če države članice vzpostavijo centralni register.

Od leta 2018 je v **smernicah o državni pomoči v sektorjih ribištva in akvakulture** predvidena možnost dodelitve pomoči za obnovo flote v najbolj oddaljenih regijah, pod pogojem, da je zadevni segment flote v ravnovesju z ribjimi staleži, kot je razvidno iz zadnjega nacionalnega poročila o floti⁴³. V letu 2023 je bila v **revidiranih smernicah o državni pomoči**⁴⁴ uvedena možnost dodelitve pomoči za naložbe v opremo, ki prispeva k večji varnosti majhnih plovil v teh regijah. V skladu s temi smernicami **je Komisija odobrila sheme državne**

³⁹ Doseganje odpornosti s spodbujanjem izvajanja sonaravnih rešitev za prilagajanje podnebnim spremembam na nacionalni ravni.

⁴⁰ Uredba (EU) 2024/1991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2024. Vsebuje zahtevo, da zadevne države članice v svoje načrte za obnovo po potrebi vključijo razdelek, ki določa prilagojene ukrepe v teh regijah.

⁴¹ COM(2020) 380 final.

⁴² Uredba Komisije (EU) 2023/2391 z dne 4. oktobra 2023.

⁴³ Nacionalna poročila so pripravljena na podlagi skupnih smernic za oceno flote (C(2014) 545 final).

⁴⁴ C(2023) 1598 final.

pomoči za podporo obnovi ribiške flote v eni portugalski in petih francoskih najbolj oddaljenih regijah, če države članice dokažejo, da obstaja ravnovesje med ribjimi staleži rib in ribolovno zmogljivostjo flote. Komisija leta 2024 ni izpodbijala ocene ravnovesja v treh segmentih flote na Martiniku, dveh na Reunionu, enem na Gvadelupu in enem na Madeiri, s čimer je omogočila dodelitev pomoči v teh regijah v okviru teh shem. Poleg tega je Komisija zaradi izrednih okoliščin, povezanih z varnostjo in zaščito, leta 2024 izjemoma odobrila tudi pomoč Gvajani za plovila dolžine do 24 metrov.

Komisija dejavno podpira države članice pri **zbiranju podatkov v zvezi z ribištvom**, ob upoštevanju posebnih potreb najbolj oddaljenih regij, kot se odražajo v nacionalnih delovnih načrtih za zbiranje podatkov, in na podlagi tematske študije iz leta 2022. V **sporočilu**⁴⁵, ki je bilo sprejeto leta 2024 za **dopolnitev obstoječih smernic za ocenjevanje ravnovesja flote**, zlasti za najbolj oddaljene regije, se upoštevajo posebnosti teh regij. Komisija je leta 2024 ponovno aktivirala tudi strokovno delovno skupino za najbolj oddaljene regije, ki je v pristojnosti Znanstvenega, tehničnega in gospodarskega odbora za ribištvo, da bi olajšala svetovanje o teh regijah.

Komisija pri pogajanjih o dvostranskih **sporazumih o partnerstvu o trajnostnem ribištvu** z državami, ki niso članice EU, še naprej upošteva interese najbolj oddaljenih regij. S tem zagotavlja, da imajo najbolj oddaljene regije (npr. Kanarski otoki, Reunion) koristi od dejavnosti, ki izhajajo iz takih sporazumov, kar njihovim flotam omogoča, da prejmejo pravičen delež ribolovnih možnosti, pridobljenih v vodah drugih držav. Sporazum med EU in Republiko Sejšeli, ki je bil obnovljen leta 2022, podpira trajnostnost ribolova v vodah Mayotta.

Komisija v okviru **ESPRA za obdobje 2021–2027** podpira trajnostno ribištvo in akvakulturo ter modro gospodarstvo v najbolj oddaljenih regijah s proračunom v višini skoraj 330 milijonov EUR. Upošteva tudi posebnosti teh regij, da bi njihove dodatne stroške izravnala s posebnim proračunom (183 milijonov EUR). Komisija je odobrila uradni **akcijski načrt za vsako najbolj oddaljeno regijo**, da bi zagotovila, da bo podpora EU prilagojena potrebam vsake regije. Poleg tega je Komisija za spodbujanje trajnostnega modrega gospodarstva v najbolj oddaljenih regijah, na makaronezijskem območju in na Karibih v **opazovalnico morskega gospodarstva in poročilo o modrem gospodarstvu za leto 2024** ter **strategijo morskega bazena za Atlantik** in z njo povezani akcijski načrt vključila namenske teritorialne analize. ESPRA je v skladu z direktivo o pomorskem prostorskem načrtovanju podprl tudi sprejetje pomorskih prostorskih načrtov na Azorih, Madeiri, Kanarskih otokih in v Francoski Gvajani⁴⁶.

Države članice in najbolj oddaljene regije si prizadevajo za **zbiranje podatkov**, da bi se izboljšalo znanje o ribolovnih virih (npr. francoski projekt Accobiom, ki se financira iz ESPRA). Francija je okrepila sodelovanje s sosednjimi državami v boju proti **nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu** v vodah Francoske Gvajane. Skupno raziskovalno središče Komisije trenutno **kartira potencial energije iz obnovljivih virov na morju v najbolj oddaljenih regijah** v podporo odločitvam o prostorskem načrtovanju, uvajanju projektov in naložbah.

Kmetijstvo in razvoj podeželja

Kmetijski sektor v najbolj oddaljenih regijah je ključnega pomena za zagotavljanje njihove neodvisnosti pri preskrbi s hrano. Komisija je tesno sodelovala z državami članicami za zagotovitev, da bi se v **strateških načrtih Francije, Portugalske in Španije v okviru skupne kmetijske politike** obravnavale posebne potrebe njihovih najbolj oddaljenih regij. Ti načrti,

⁴⁵ COM(2024) 223 final.

⁴⁶ Projekt za spodbujanje pomorskega prostorskega načrtovanja v najbolj oddaljenih regijah (2021–2024, 2 milijona EUR).

sprejeti leta 2022, vključujejo regionalno razsežnost. Poleg tega je večina najbolj oddaljenih francoskih regij sprejela načrte za neodvisnost pri preskrbi s hrano.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)⁴⁷ ter mehanizem za okrevanje in odpornost podpirata zeleni in digitalni prehod kmetijstva v teh regijah. S temi sredstvi se podpirajo pobude, kot so modernizacija kmetij ter podpora kmetijsko-okoljskim pobudam in ekološkemu kmetovanju (npr. namakalna infrastruktura na Kanarskih otokih, Reunionu in Madeiri). EKSRP nadalje podpira raziskovalne in razvojne projekte (npr. različne sorte sladkornega trsa, odporne na sušo) ter projekte za razvoj turizma, podjetij in osnovnih storitev.

Program možnosti za oddaljene in otoške regije (POSEI)⁴⁸ je namenjen podpori kmetijstvu v najbolj oddaljenih regijah. Komisija je leta 2022 začela ocenjevanje programa POSEI, da bi ocenila uspešnost, učinkovitost in dodano vrednost EU njegovega izvajanja v programskem obdobju 2014–2020. Ocena, ki naj bi bila objavljena leta 2025, bo prispevala k razmisleku o tem, kako zagotoviti dolgoročno prihodnost kmetijskega sektorja v najbolj oddaljenih regijah⁴⁹.

Komisija je prek EKSRP in programa POSEI prispevala tudi k odpravi škode, ki jo je povzročil **izbruh vulkana na La Palmi**. **Program razvoja podeželja**⁵⁰ Kanarskih otokov za obdobje 2014–2022 je bil v letih 2022 in 2023 spremenjen, da bi se dodal skupni nacionalni prispevek Španije v višini 20 milijonov EUR za obnovo prizadetih kmetij in ponovni zagon proizvodnje. Program POSEI za Kanarske otoke je bil spremenjen, tako da lahko proizvajalci (predvsem v sektorju banan) še naprej prejemajo dohodkovno podporo. Španija je prejela dodatni finančni prispevek v višini 9,5 milijona EUR iz **Solidarnostnega sklada EU** za podporo bistvenim nujnim operacijam in operacijam za okrevanje.

Komisija je leta 2022 sprejela revizijo **smernic o državni pomoči za kmetijstvo**⁵¹ in **uredbo o skupinskih izjemah za kmetijstvo**⁵². V revidiranih smernicah je intenzivnost pomoči v najbolj oddaljenih regijah za več vrst naložb povečana s 75 % na 80 % in ohranjene so posebne določbe, kot je pomoč za tekoče poslovanje, namenjena kritju dodatnih stroškov prevoza kmetijskih proizvodov, proizvedenih v teh regijah. V teh posebnih pravilih je za vsak primer posebej omogočeno, da se pomoč dodeli tudi za druge dodatne stroške.

1.3. PRAVILNO RAVNANJE: SPODBUJANJE ZELENEGA IN DIGITALNEGA PREHODA

1.3.1. Zeleni prehod: na poti k trajnostnemu gospodarstvu

Podnebni ukrepi

Najbolj oddaljene regije so še posebno občutljive na podnebne spremembe in so močno odvisne od prometne povezljivosti. Zato je Komisija v **revidiranem sistemu trgovanja z emisijami (ETS)**⁵³ namenila posebno pozornost njihovim potrebam po povezljivosti.

Za zagotovitev ozemeljske kontinuitete so notranji leti in pomorska potovanja med najbolj oddaljeno regijo in katerim koli drugim letališčem ali pristaniščem v isti državi članici, vključno z leti in pomorskimi potovanji znotraj iste najbolj oddaljene regije, do leta 2030 izvzeti iz ETS. V prihodkih ETS je bilo rezervirane približno 1,6 milijarde EUR, da bi se pokrila razlika v ceni med uporabo upravičenih trajnostnih letalskih goriv in fosilnega kerozina do leta 2030. Posebna pozornost je namenjena letališčem v najbolj oddaljenih regijah, za katera

⁴⁷ Podpora EKSRP za najbolj oddaljene regije znaša skoraj 1,3 milijarde EUR (2023–2027): Francija (906 milijonov EUR), Španija (102,5 milijona EUR) in Portugalska (316 milijonov EUR).

⁴⁸ Proračun programa POSEI znaša skoraj 3,3 milijarde EUR (2023–2027).

⁴⁹ Komisija je maja 2024 objavila študijo o shemah podpore EU za kmetijstvo v najbolj oddaljenih regijah (POSEI) in na manjših egejskih otokih, ki bo vključena v ocenjevalno poročilo Komisije.

⁵⁰ Programi razvoja podeželja se sofinancirajo iz EKSRP in nacionalnih proračunov.

⁵¹ C(2022) 9120 final.

⁵² Uredba Komisije (EU) 2022/2472 z dne 14. decembra 2022.

⁵³ Direktiva 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003.

se lahko s temi sredstvi krije celotna razlika v ceni s fosilnim kerozinom. Komisija bo leta 2024 in nato vsaki dve leti poročala o izvajanju razširitve ETS na pomorski promet, pri čemer bo ustrezno upoštevala najbolj oddaljene regije. Leta 2026 bo ocenila letalsko povezljivost otokov in oddaljenih ozemelj, kot so najbolj oddaljene regije.

Komisija je najbolj oddaljenim regijam namenila posebno pozornost tudi v okviru **Socialnega sklada za podnebje**⁵⁴, v skladu s katerim morajo države članice v svojih socialnih načrtih za podnebje upoštevati geografske posebnosti, vključno z najbolj oddaljenimi regijami.

Komisija je v okviru **strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam**⁵⁵ organizirala **deset delavnic** v različnih bazenih najbolj oddaljenih regij. Cilj je bil spodbuditi **izmenjave o prilagajanju podnebnim spremembam** med temi regijami in njihovimi sosednjimi državami, na primer v zvezi z odpornostjo obalnih območij, kmetijstvom, biotsko raznovrstnostjo, gospodarjenjem z vodnimi viri in turizmom. Objavila je **zbirko, v kateri so predstavljene najbolj inovativne dobre prakse**⁵⁶ v zvezi s tem.

Komisija je posebna podnebna tveganja najbolj oddaljenih regij poudarila v svojem **sporočilu Obvladovanje podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginje**⁵⁷, ki ga je sprejela marca 2024. Evropska ocena podnebnih tveganj⁵⁸, ki dopolnjuje sporočilo, vključuje posebno poglavje o najbolj oddaljenih regijah, v katerem so podrobno opisana podnebna tveganja, s katerimi se spopadajo te regije.

ESRR podpira naložbe v prilagajanje podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj v vseh najbolj oddaljenih regijah (334 milijonov EUR v obdobju 2021–2027), npr. na Gvadelupu in Martiniku za naložbe v potresno sanacijo šol ter na Reunionu za ukrepe proti eroziji in poplavljanju obrežij.

Nekatere najbolj oddaljene regije izvajajo projekte za odgovarjanje na podnebne spremembe, kot je projekt Adapt'Island o inovativnih in ponovljivih tehnikah za obnovo obalnih in morskih ekosistemov v celotni Karibski regiji, ki se financira iz programa LIFE. Poleg tega je več regij sprejelo zakonodajne pobude, kot je zakon o podnebnih spremembah in energetskega prehodu Kanarskih otokov.

Energija iz obnovljivih virov in energijska učinkovitost

Komisija podpira prehod najbolj oddaljenih regij na bolj zeleno mešanico energijskih virov, da bi izkoristile svoj potencial za energijo iz obnovljivih virov, kot so obsežni viri vetrne in sončne energije na morju. Njihov potencial za sončno energijo je poudarila v **Strategiji EU za sončno energijo**⁵⁹. Komisija **proizvodnjo energije iz obnovljivih virov** podpira prek različnih skladov EU, npr. na Kanarskih otokih je 42 milijonov EUR sredstev iz ESRR namenjenih podpori energiji iz obnovljivih virov, v portugalskem načrtu za okrevanje in odpornost pa je zagotovljena podpora za številne naložbe v energijo iz obnovljivih virov v najbolj oddaljenih regijah, kot so spodbude za gospodinjstva ter mala in srednja podjetja za nakup fotovoltaičnih sistemov na Azorih (projekt SOLENERGE).

ESRR podpira **energijsko učinkovitost zasebnih in javnih stavb**. Martinik namenja 5 milijonov EUR sredstev ESRR prenovi stanovanjskih in javnih stavb, Azori pa sredstva ESRR namenjajo energijski učinkovitosti (16,3 milijona EUR) ter razvoju pametnih energetskih sistemov, omrežij in shranjevanja (7,5 milijona EUR). Programi Interreg

⁵⁴ Uredba (EU) 2023/955 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023.

⁵⁵ COM(2021) 82 final.

⁵⁶ Zbirka dobrih praks in rešitev za prilagajanje podnebnim spremembam v najbolj oddaljenih regijah EU.

⁵⁷ COM(2024) 91 final.

⁵⁸ Evropska agencija za okolje, Evropska ocena podnebnih tveganj, poročilo Evropske agencije za okolje št. 1/2024.

⁵⁹ COM(2022) 221 final.

spodbujajo izmenjave med najbolj oddaljenimi regijami in njihovimi sosednjimi državami na področju upravljanja energije.

Komisija je s pobudo za **čisto energijo za otoke EU** zagotovila ciljno usmerjeno podporo in spodbujala krepitev zmogljivosti v najbolj oddaljenih regijah, npr. projekt pridobivanja energije iz odpadkov (projekt PI) na Saint-Martinu, študija o baterijskem sistemu za shranjevanje energije na La Palmi (Kanarski otoki) in projekt H2PortoSanto za predelavo ostankov biomase v čisti vodik na Madeiri.

Komisija podpira več regij pri pripravi načrtov za razogljichenje njihovih energetskega sistemov⁶⁰ ter pripravlja smernice o dostopu do omrežij za obnovljive vire energije in upravljanju omrežij na nepovezanih otokih EU, ki bodo zajemale štiri najbolj oddaljene regije⁶¹. Komisija je v okviru pobude za **optimizirane nove energetske rešitve za otoke** olajšala prehod na čisto energijo prek lokalne energetske skupnosti na La Palmi (Kanarski otoki) in projekta H2 na Azorih.

Najbolj oddaljene regije so začele raziskovati potencial **vodika**. Evropska investicijska banka je na primer financirala načrt Gvadelupa za vodik (660 milijonov EUR), cilj projekta Hyguane v Francoski Gvajani pa je, da se od leta 2027 proizvede 110 ton zelenega vodika za oskrbo vesoljskega centra v Gvajani in prometnega sektorja.

Več regij je sprejelo **strategije** za povečanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov, spodbujanje energijske učinkovitosti in zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv. To vključuje strategijo Azorov za energijo iz sladkorja do leta 2030, medsebojno povezanost elektroenergetskih omrežij med otoki Kanarskih otokov in večletne energetske programe najbolj oddaljenih francoskih regij.

Krožno gospodarstvo

Najbolj oddaljene regije imajo velik potencial za razvoj rešitev krožnega gospodarstva. Kohezijska politika podpira razvoj krožnega gospodarstva v najbolj oddaljenih regijah. Tako **ESRR** kot **Interreg** zagotavljata podporo za ravnanje z odpadki in recikliranje odpadkov, npr. na Reunionu z 18 milijoni EUR sredstev ESRR, namenjenih krožnemu gospodarstvu, in na Karibih v okviru projekta Interreg SARGOOD (450 000 EUR) za nabiranje in predelavo sargaških alg. Najbolj oddaljene regije imajo tudi koristi od podpore v okviru programa LIFE (npr. cilj projekta AgriLoop je, da se premalo izkoriščeni ostanki predelajo v bioproizvode z visoko dodano vrednostjo za ponovno uporabo).

Za lažje izmenjave in spodbujanje dobrih praks krožnega gospodarstva poteka sodelovanje v zvezi z organizacijo spletnega seminarja o krožnosti v najbolj oddaljenih regijah v okviru evropske platforme deležnikov za krožno gospodarstvo, ki je točka „vse na enem mestu“ za dogodke, priložnosti za financiranje in dobre prakse na področju krožnega gospodarstva.

Več najbolj oddaljenih regij je oblikovalo strategije, s katerimi spodbujajo preprečevanje odpadkov, izboljšanje predelave odpadkov in ravnanja z njimi ter ravnanje z nevarnimi odpadki. Te strategije vključujejo regionalni načrt Francoske Gvajane za preprečevanje odpadkov in ravnanje z njimi ter regionalno strategijo za ravnanje z odpadki na Madeiri. Več najbolj oddaljenih regij je oblikovalo strategije, prilagojene posebnostim njihovih regij, kot je konferenca o krožnem gospodarstvu na Azorih.

1.3.2. Spodbujanje digitalnega prehoda: omogočanje novih priložnosti

Komisija najbolj oddaljene regije dejavno podpira pri izpolnjevanju njihovih potreb po digitalni poveztljivosti zaradi njihove oddaljenosti od celinske Evrope.

⁶⁰ Madeira – Pico, Faial in São Jorge (Azori) – La Graciosa in La Palma (Kanarski otoki).

⁶¹ Kanarski otoki, Azori, Madeira in Reunion.

Komisija v okviru digitalne komponente **Instrumenta za povezovanje Evrope** zagotavlja višje stopnje sofinanciranja za projekte, ki vključujejo najbolj oddaljene regije. Poleg tega je odobrila financiranje za podvodno kabelsko infrastrukturo v teh regijah v vrednosti več kot 125 milijonov EUR. Projekt, ki se financira iz Instrumenta za povezovanje Evrope (30 milijonov EUR) in ESRR (10 milijonov EUR), bo Francosko Gvajano povezal s kabelskim sistemom EllaLink, ki povezuje Latinsko Ameriko in Evropo. Drug projekt (40 milijonov EUR v okviru Instrumenta za povezovanje Evrope) podpira postavitev podvodnih kablov za povezavo Lizbone z Azori in Azorov z Madeiro. Z Instrumentom za povezovanje Evrope se bo podprla tudi infrastruktura podvodnih kablov na Kanarskih otokih (36 milijonov EUR) in v najbolj oddaljenih francoskih regijah na Karibih (20,6 milijona EUR)⁶².

Komisija je v svojem **svežnju o povezljivosti**⁶³ poudarila, da so najbolj oddaljene regije odvisne od podatkov, ki se prenašajo po podvodnih kablji. V njem je državam članicam priporočila, naj ciljno usmerjene ukrepe, ki državo članico povezujejo z njenimi najbolj oddaljenimi regijami, opredelijo kot „kabelski projekt evropskega interesa“.

V **uredbi Unije o varni povezljivosti**⁶⁴ je poudarjeno, da so, kadar ni zemeljskih komunikacijskih sistemov, najprimernejša možnost vesoljske storitve satelitske komunikacije. **Program** Unije za varno povezljivost naj bi omogočil povezljivost po vsej Uniji, tudi v najbolj oddaljenih regijah, in po vsem svetu.

Zemeljska infrastruktura v najbolj oddaljenih regijah je zaradi strateških lokacij in edinstvenih zmogljivosti teh regij ključna za vesolje, varnost in obrambo, kot je navedeno v **skupnem sporočilu o vesoljski strategiji EU za varnost in obrambo**⁶⁵. Zlasti gvajanski vesoljski center v Francoski Gvajani in drugi projekti izstrelišč, ki se razvijajo v najbolj oddaljenih regijah, prispevajo h krepitvi avtonomnega dostopa EU do vesolja in odpornosti EU na področju vesolja.

Komisija spodbuja digitalna orodja v najbolj oddaljenih regijah prek mreže **evropskih digitalnih inovacijskih vozlišč** in posebnih vozlišč v najbolj oddaljenih regijah, financiranih iz **programa Digitalna Evropa** (DIGITAL), ki zagotavljajo možnosti za usposabljanje in mreženje⁶⁶. Mehanizem za okrevanje in odpornost lahko zagotovi dopolnilno financiranje za vozlišča (Smart Island Hub na Madeiri)⁶⁷ ali naložbe v razvoj novih sektorjev (eGames Lab za razvoj industrije videoiger na Madeiri).

Komisija je v svojem prvem poročilu o stanju **digitalnega desetletja**⁶⁸ državam članicam priporočila, naj dopolnijo zasebne naložbe, da bi zapolnile vrzel v povezljivosti svojih najbolj oddaljenih regij ter spodbujale digitalne spretnosti. Za digitalizacijo izobraževanja je na voljo več instrumentov financiranja EU. ESRR podpira Kanarske otoke pri izvajanju njihovega načrta za digitalno izobraževanje. Portugalski načrt za okrevanje in odpornost podpira digitalno opremo in usposabljanje učiteljev na Madeiri (22 milijonov EUR). Francoska Gvajana si s svojo pobudo *Guyane connectée, combler les écarts* prizadeva nadgraditi satelitsko povezljivost in zagotoviti oskrbo z električno energijo v učilnicah.

⁶² Novi podvodni kabli med otokoma El Hierro in Tenerife (13 milijonov EUR) ter med otoki Gran Canaria, Lanzarote in Fuerteventura (23 milijonov EUR) na Kanarskih otokih ter dva kabelska projekta, ki vključujeta najbolj oddaljene francoske regije na Karibih – CELIA (17 milijonov EUR) in Caribbean Connect (3,6 milijona EUR).

⁶³ COM(2024) 81 final; C(2024) 1181 final.

⁶⁴ Uredba (EU) 2023/588 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2023.

⁶⁵ Vesoljska strategija Evropske unije za varnost in obrambo z dne 10. marca 2023 (JOIN(2023) 9).

⁶⁶ Na primer vozlišče CIDIHUB na Kanarskih otokih za digitalizacijo podjetij, vozlišče EDIH na Reunionu na področju kibernetne varnosti, ki se financira iz programa Digitalna Evropa, in vozlišče AzDIH na Azorih.

⁶⁷ Proračun v višini 598 886 EUR, pri čemer je 74 % sofinanciranih iz mehanizma za okrevanje in odpornost.

⁶⁸ Evropska komisija, Generalni direktorat za komunikacijska omrežja, vsebine in tehnologijo, Digitalno desetletje do leta 2030 – Poročilo o stanju digitalnega desetletja za leto 2023, Urad za publikacije Evropske unije, 2023.

Komisija je spodbujala sodelovanje najbolj oddaljenih regij na spletnih seminarjih **mreže kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave** o pametnih podvodnih kablilih, satelitski poveztljivosti in razpisih za zbiranje predlogov Instrumenta za povezovanje Evrope – Digitalno. Ta mreža je pripravila videoposnetke o razvoju širokopasovnih povezav na Reunionu in Kanarskih otokih. Leta 2024 sta potekala dva posebna spletna seminarja o priložnostih v okviru svežnja o poveztljivosti.

2. SODELOVANJE Z DRUGIMI EVROPSKIMI REGIJAMI, SOSEDNJIMI DRŽAVAMI IN ŠIRŠE

Interreg in sodelovanje z instrumentom NDICI – Globalna Evropa ter instrumenti financiranja čezmorskih držav in ozemelj

Geografska lega najbolj oddaljenih regij je ključna prednost za globalne interese EU. Zato je Komisija najbolj oddaljenim regijam namenila posebno pozornost pri reviziji strategij in partnerskih sporazumov med EU in deli sveta, v katerih se najbolj oddaljene regije nahajajo, s čimer je spodbudila sodelovanje s čezmorskimi državami in ozemlji.

V novi **agendi za odnose med EU ter Latinsko Ameriko in Karibi** je prisotnost EU v tej regiji prek najbolj oddaljenih regij poudarjena kot prednost tega partnerstva⁶⁹, prav tako je predvidena okrepitev sodelovanja med Latinsko Ameriko in Karibi, najbolj oddaljenimi regijami ter čezmorskimi državami in ozemlji⁷⁰. V skladu z **sporazumom o partnerstvu med EU in Organizacijo afriških, karibskih in pacifiških držav**⁷¹, podpisanim leta 2023, protokoli za Afriko in Karibe spodbujajo regionalno sodelovanje z najbolj oddaljenimi regijami ter čezmorskimi državami in ozemlji.

Komisija je nadgradila zunanjo razsežnost **programov Interreg** za obdobje 2021–2027 za najbolj oddaljene regije⁷², in sicer je določila, da morajo projekti vključevati vsaj eno sosednjo partnersko državo⁷³ in/ali čezmorsko državo in ozemlje. V obdobju 2014–2020 so najbolj oddaljene regije oblikovale več projektov Interreg za reševanje skupnih izzivov, kot sta boj proti sargaškim algam ali celostni odziv na izredne razmere zaradi regionalnih nesreč. To se nadaljuje v okviru programov za obdobje 2021–2027, v katerih je več kot 19 milijonov EUR namenjenih prilagajanju podnebnim spremembam.

Da bi se omogočilo financiranje skupnih ukrepov v okviru programa Interreg in instrumentov za zunanje financiranje, je v uredbi o programu Interreg, uredbi o instrumentu **NDICI – Globalna Evropa** in sklepu o pridružitvi čezmorskih držav in ozemelj, vključno z Grenlandijo, predvidena možnost združevanja financiranja. Službe Komisije zlasti določajo pogoje za vključitev ocenjenega dodatnega proračuna (15 milijonov EUR) iz instrumenta NDICI – Globalna Evropa za program Interreg Madeira-Azori-Kanarski otoki in program Interreg za Indijski ocean. Projekt **ATLANTE**, ki so ga sprejeli programski partnerji Madeira-Azori-Kanarski otoki⁷⁴, bo ključen za doseg tega cilja. Komisija je odobrila tudi proračun v višini 15 milijonov EUR iz dodelitve v skladu s sklepom o pridružitvi čezmorskih držav in ozemelj, vključno z Grenlandijo, za spodbujanje medregionalnega sodelovanja med čezmorskimi državami in ozemlji ter njihovimi sosedami, vključno z najbolj oddaljenimi regijami. Komisija je začela razprave (npr. na forumu črnomorskih držav in ozemelj ter EU leta 2024) o skupnih

⁶⁹ JOIN(2023) 17 final z dne 7. junija 2023.

⁷⁰ Izjava z vrha EU-CELAC 2023, Bruselj, 18. julij 2023.

⁷¹ Sporazum iz Samoe (UL L, 2023/2862, 28.12.2023).

⁷² Makaronezijsko območje, Mozambiški kanal, Karibi, Indijski ocean in Amazonija.

⁷³ Država ali ozemlje, ki je zajeto s katerim koli geografskim območjem v okviru instrumenta NDICI – Globalna Evropa in prejema podporo iz instrumentov EU za zunanje financiranje (člen 2 Uredbe (EU) 2021/1059 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021).

⁷⁴ Azori, Madeira, Kanarski otoki, Zelenortski otoki, Senegal, Mavretanija, Gana, Gambija, Slonokoščena obala, Sveti Tomaž in Princ.

prednostnih ukrepov na področju (infrastrukture) digitalne poveztljivosti ter modrega in zelenega gospodarstva.

Azori, Madeira in Kanarski otoki s podporo programov, kot sta **Obzorje Evropa** in **Interreg za Atlantik**, sodelujejo z drugimi atlantskimi regijami EU pri ravnanju z morskimi odpadki (projekt Free LitterAT) in razogljichenju pristanišč (projekt ENEPORTS).

Trgovina

V skladu s členom 349 Pogodbe je treba zaradi gospodarske odvisnosti najbolj oddaljenih regij od majhnega števila proizvodov posebno pozornost nameniti njihovim trgovinskim odnosom s sosednjimi državami ali državami, ki proizvajajo podobno blago, pri čemer imajo v nekaterih primerih nižje stroške ter zdravstvene, varnostne in okoljske standarde.

Komisija je **pri pogajanjih o trgovinskih sporazumih** še naprej upoštevala **interese najbolj oddaljenih regij** in morebitne vplive nanje, zlasti v predhodnih ocenah učinka na trajnostni razvoj in naknadnih ocenjevanjih. V oceni učinka na trajnostni razvoj za leto 2023, s katero se je podprla poglobitev začasnega sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU ter Vzhodno in Južno Afriko, je poudarjen poseben položaj najbolj oddaljenih regij v zvezi s kmetijskimi proizvodi in ribištvo. V ocenah učinka na trajnostni razvoj za leto 2024, s katerimi so se podprla pogajanja med EU in Indijo, so bili izpostavljeni pomisleki najbolj oddaljenih regij glede sladkorja, vanje pa je bila vključena tudi študija primera o tem sektorju, v kateri je bil upoštevan prispevek Reuniona k javnemu posvetovanju. Leta 2023 v dokumentih o oceni učinka pridružitvenih sporazumov med EU in Srednjo Ameriko ter EU in Kolumbijo, Ekvadorjem in Perujem ni bilo mogoče izključiti morebitnega negativnega učinka na banane in sladkor v najbolj oddaljenih regijah, za ugotavljanje takega učinka pa bi bila potrebna nadaljnja ocena. Trenutno ocenjevanje sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC) predvideva analizo učinka sporazuma na te regije.

V večini trgovinskih sporazumov je določena **dvostranska zaščitna klavzula**, ki običajno zajema vse proizvode. Ob tem nekateri sporazumi vključujejo posebne določbe za kmetijske proizvode, večina sporazumov pa vključuje tudi posebne zaščitne določbe za najbolj oddaljene regije. Poleg tega je prednostni dostop do trga EU za **občutljive kmetijske proizvode** (npr. sladkor) odobren le v obliki tarifnih kvot, razen v primeru sporazumov o gospodarskem partnerstvu, sklenjenih z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami (AKP). Ti proizvodi so včasih celo izključeni iz liberalizacije v dvostranskih sporazumih (npr. sladkor in banane v naprednem okvirnem sporazumu med EU in Čilom ter začasnem trgovinskem sporazumu).

Komisija redno spremlja **trgovino in trg EU z bananami** z javno dostopnimi tržnimi poročili, da bi povečala preglednost trga, sprejeti pa so tudi ustrezni ukrepi za zaščito proizvodnje EU (in proizvodnje najbolj oddaljenih regij) ter zagotavljanje poštene konkurence, tudi v zvezi z državami, ki niso članice EU. Komisija je leta 2022 izvedla študijo o trgu banan, v končnem poročilu katere je bilo ugotovljeno, da obstaja splošno ravnovesje med interesi proizvajalcev banan v EU (vključno z najbolj oddaljenimi regijami), interesi držav AKP (z zgodovinskim brezcarinskim dostopom za njihov razvoj) in znižanjem dajatev za izvoznike iz Latinske Amerike. Glede na to oceno te mednarodne obveznosti za EU niso destabilizirale proizvodnje banan v najbolj oddaljenih regijah EU ali trga banan EU. Program POSEI in programi za razvoj podeželja so bili ključni za podporo pridelovalcem banan v najbolj oddaljenih regijah in ohranitev proizvodnje EU.

Komisija je spodbujala tudi sodelovanje deležnikov iz najbolj oddaljenih regij v dialogih s civilno družbo⁷⁵ in na delavnicah Access2Markets (v letih 2023 in 2024) za pomoč pri trgovini z državami, ki niso članice EU, in ozaveščanje o trgovinskih sporazumih.

Migracije

Nekatere najbolj oddaljene regije, kot so Kanarski otoki, Mayotte in Francoska Gvajana, se soočajo z močnim migracijskim pritiskom. Komisija podpira te regije z več skladi EU, ki lahko povečajo in dopolnijo nacionalna sredstva. Komisija je predvidela možnost **skladov kohezijske politike, kot sta kohezijski ukrep za begunce v Evropi (CARE) in prožna pomoč za ozemlja (FAST-CARE)**, da bi podprla ukrepe, namenjene vključevanju migrantov, kot je dostop do trga dela, in druge ukrepe, ki zagotavljajo dolgoročno socialno vključevanje, npr. na področju stanovanj, zdravstvenega varstva, prevajanja ali usposabljanja.

Trije glavni skladi EU, namenjeni odgovarjanju na izzive migracij, upravljanja meja in varnosti, so Sklad za azil, migracije in vključevanje, **Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko** (za schengensko območje) ter **Sklad za notranjo varnost**. Države članice bi morale zagotoviti, da njihovi nacionalni programi v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje, Instrumenta za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko ter Sklada za notranjo varnost odgovarjajo na posebne izzive najbolj oddaljenih regij. Poleg tega se s tematskimi instrumenti v okviru teh skladov dodeljujejo sredstva za nastajajoče ali nepredvidene potrebe, vključno s tistimi, s katerimi se soočajo najbolj oddaljene regije. Komisija je poleg tega spodbujala države članice, naj vključijo regionalne organe, da bi upoštevali njihove pomisleke. Program Interreg Madeira-Azori-Kanarski otoki za obdobje 2021–2027 (kohezijska politika) bo podpiral mobilnost in upravljanje migracij (prispevek v višini 8,5 milijona EUR) za dopolnitev sredstev Sklada za azil, migracije in vključevanje ter ESS+ za mladoletne migrante brez spremstva, sprejem na meji in kampanje ozaveščanja.

Francija v programu Sklada za azil, migracije in vključevanje poudarja vlogo regionalnih in lokalnih organov, zlasti na področju vključevanja beguncev in migrantov, z višjo stopnjo sofinanciranja in nižjim finančnim pragom za upravičene projekte v najbolj oddaljenih regijah (s 500 000 EUR na 200 000 EUR). V **portugalskem** programu se iz Sklada za azil, migracije in vključevanje financira vzpostavitev začasnih centrov na letališčih Madeire in Azorov ter načrtuje podpora projektom vključevanja migrantov v obeh regijah. V okviru Instrumenta za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko so bila dodeljena sredstva za obnovo postaj za mejni nadzor in njihovo povezavo z nacionalnim (celinskim) sistemom za varovanje meja. V letih 2023 in 2024 je **Španija** zaprosila za finančno podporo v okviru nujne pomoči tematskih instrumentov za zmanjšanje pritiska na sprejemni sistem Kanarskih otokov (20 milijonov EUR, Sklad za azil, migracije in vključevanje) ter za okrepitev zmogljivosti te regije na področju pomoči priseljencem in identifikacije priseljencev, ki prihajajo na njeno obalo (17,5 milijona EUR, Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko). Komisija je to odobrila.

Komisija **spremlja razmere na področju migracij**, podpira ozaveščanje in spodbuja uporabo sredstev EU za migracije. V odborih za spremljanje skladov za migracije treh držav članic z najbolj oddaljenimi regijami sodelujejo predstavniki teh regij. Komisija je v letih 2022 in 2023 organizirala srečanja s Španijo in Kanarskimi otoki, da bi razpravljali o povečanju števila prihodov na otočje, zlasti o velikem številu mladoletnih migrantov brez spremstva.

Frontex in Agencija Evropske unije za azil (EUAA) z osebjem, napotenim na Kanarske otoke, podpirata španske organe pri upravljanju zunanjih meja in sprejemanju migrantov.

⁷⁵ EU-Indija v letih 2023 in 2024, za naknadno oceno sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in SADC v letih 2023 in 2024 ter za trgovinske odnose z Latinsko Ameriko v letu 2024.

Agencija EUAA od leta 2023 pomaga Španiji, vključno s Kanarskimi otoki, pri krepitvi sistema za sprejem mladoletnih migrantov brez spremstva. Komisija je leta 2023 predstavila akcijski načrt za zahodnosredozemsko in atlantsko migracijsko pot z ukrepi, osredotočenimi na sodelovanje z državami izvora in tranzita migrantov brez urejenega statusa.

Ta prizadevanja se krepijo tako na nacionalni kot regionalni ravni. Španija je podpisala sporazum o sodelovanju (50 milijonov EUR) s Kanarskimi otoki v okviru nacionalnega proračuna za leto 2022 za odgovarjanje na izziv vse večjega števila mladoletnih migrantov brez spremstva. Kanarski otoki so dodelili lastna sredstva za dopolnitev financiranja EU za mladoletne migrante brez spremstva in razvili posebne programe za njihov prehod v odraslost.

3. OKREPLJENO PARTNERSTVO, DIALOG IN PODPORA

Komisija je s **formalnimi letnimi dialogi po regijah na ravni komisarjev** znatno okrepila dialog z najbolj oddaljenimi regijami. Namen teh dialogov je razpravljati o razvojni strategiji vsake regije in o tem, kako lahko EU zagotovi podporo, ter poiskati rešitve za odpravo regulativnih ali finančnih ozkih grl. Komisija organizira tudi številna srečanja, ki se jih udeležijo predstavniki več služb Komisije ter zadevne regije in države članice, da bi razpravljali o konkretnih ukrepih, prilagojenih posamezni regiji.

Komisija je izpolnila svojo zavezo, da bo najbolj oddaljenim regijam pomagala izkoristiti različne možnosti podpore EU. Pripravila je sklop **posebnih delavnic o konkurenčnih programih EU** (Instrument za povezovanje Evrope, program Digitalna Evropa, LIFE, Erasmus+, Obzorje Evropa, Ustvarjalna Evropa in program Enotni trg), zagotovila informacije o vseh ustreznih razpisih za projekte in vzpostavila svetovalno orodje⁷⁶ izključno za te regije. Novo **svetovalno orodje, ki je na voljo na zahtevo**, podpira širok nabor javnih in zasebnih deležnikov pri razvoju ali izvajanju regionalnih razvojnih strategij ter omogoča sinergije med priložnostmi v skladih in programih EU. Komisija je odobrila podporo za 23 zahtevkov za svetovalne storitve na številnih področjih.

Najbolj oddaljene regije morajo še naprej krepiti svoje **upravne zmogljivosti**⁷⁷, tudi v zvezi s programi kohezijske politike, pri čemer se opirajo na podporo svojih držav članic in v celoti izkoristijo proračun za tehnično pomoč, ki jim je na voljo v okviru teh programov. Upravna zmogljivost je ključna tudi za izvedbo potrebnih reform, da se naložbe kar najbolje izkoristijo.

Komisija je najbolj oddaljene regije spodbujala, naj zaprosijo za podporo iz **Instrumenta za tehnično podporo**, ter jim pomagala pri uvajanju instrumenta v letih 2023 in 2024 v Franciji, na Portugalskem in v Španiji. Komisija je leta 2023 zagotovila tehnično podporo francoskim najbolj oddaljenim regijam s projektom v podporo reformam za krepitev zmogljivosti najbolj oddaljenih regij za dostop do financiranja v okviru horizontalnih programov EU. Začela je vodilno pobudo Premagovanje ovir za regionalno rast, v okviru katere posebej spodbuja prijave iz najbolj oddaljenih regij. Komisija bo leta 2024 podprla najbolj oddaljene francoske regije pri izboljšanju znanja državljanov o digitalnih finančnih, tudi z zagotavljanjem izobraževalnih vsebin.

Državna pomoč

Komisija še naprej upošteva posebnosti najbolj oddaljenih regij, da bi podprla majhen obseg njihovih gospodarstev, ter jih vključuje v revizije uredb in smernic o državni pomoči v vseh sektorjih. Komisija je na primer v revidiranem začasnem okviru za krizne razmere in prehod iz leta 2023 omogočila, da se zagotovi večja podpora naložbam v najbolj oddaljenih regijah. Pri reviziji **uredbe o splošnih skupinskih izjemah** leta 2023 je vključila dodatek v višini 15 % intenzivnosti pomoči za industrijske raziskave in poskusne projekte v najbolj oddaljenih

⁷⁶ Svetovalno orodje za najbolj oddaljene regije EU na spletni strani Inforegio.

⁷⁷ Kazalniki upravljanja v devetem kohezijskem poročilu.

regijah na nekaterih območjih, ki prejemajo pomoč, s čimer je omogočila večjo podporo za projekte na področju raziskav in razvoja v teh regijah, ter ohranila ugodne določbe o regionalni pomoči, ki omogočajo nadomestilo podjetjem v teh regijah za dodatne stroške poslovanja in večjo intenzivnost pomoči za naložbe. Komisija je leta 2023 sprejela tudi novo **splošno uredbo de minimis**⁷⁸ in novo **uredbo de minimis o storitvah splošnega gospodarskega pomena**⁷⁹, s katerima se bodo zgornje meje na podjetje v treh letih zvišale z 200 000 EUR na 300 000 EUR oziroma s 500 000 EUR na 750 000 EUR, kar bo koristilo podjetjem v najbolj oddaljenih regijah. Poleg tega so bile spremenjene **smernice o regionalni državni pomoči**, da bi se omogočilo povečanje intenzivnosti pomoči do 10 % za projekte, ki spadajo na področje uporabe uredbe o platformi za strateške tehnologije za Evropo (STEP)⁸⁰.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Izvajanje sporočila *Postavljanje ljudi na prvo mesto, zagotavljanje trajnostne in vključujoče rasti, izkoriščanje potenciala v najbolj oddaljenih regijah EU* poteka po načrtih. V nekaj več kot dveh letih je **Komisija izpolnila številne svoje zaveze**, tako da je pri oblikovanju številnih politik, zakonodajnih predlogov, pobud in projektov upoštevala posebnosti najbolj oddaljenih regij. **Najbolj oddaljene regije in njihove države članice** prav tako prispevajo k izvajanju sporočila iz leta 2022 in njegovih priporočil, tako da pripravljajo različne nacionalne ali regionalne pobude, kot so reforme, zakoni in načrti, sheme finančne podpore in projekti.

V najbolj oddaljenih regijah so imele in še vedno imajo ključno vlogo **naložbe, ki se financirajo iz kohezijske politike**. Tudi **drugi skladi in programi EU**, kot so mehanizem za okrevanje in odpornost, Instrument za povezovanje Evrope, Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo, POSEI in LIFE, so v teh regijah zagotovili znatne pozitivne učinke na področju prometa, digitalizacije, kmetijstva in okolja.

Poleg tega je Komisija posebnosti najbolj oddaljenih regij vključila v številne politike EU, kot so **podnebni ukrepi** (sistem trgovanja z emisijami), **ribištvo** (pomoč *de minimis* za majhno ribiško floto), **državna pomoč** (uredba o splošnih skupinskih izjemah), **digitalizacija** (sveženj o povezljivosti), **prometna povezljivost** (vseevropsko prometno omrežje) in **trgovina** (ocene učinka na trajnostnost). Komisija je oblikovala tudi posebna **orodja in priložnosti** (npr. posebno svetovalno orodje in delavnice, mladinski projekt), da bi najbolj oddaljenim regijam pomagala izkoristiti različne možnosti za podporo EU, ki jih tudi vedno bolj uporabljajo.

Ta prizadevanja je treba nadaljevati. Kot je bilo poudarjeno v devetem kohezijskem poročilu, je BDP na prebivalca večine najbolj oddaljenih regij nižji od 75 % povprečja EU, nekatere od teh regij pa so v past regionalnega nerazvoja (ali jim grozi, da se vanjo ujamejo)⁸¹. Da bi premostili vrzel v življenjskih razmerah s celinsko Evropo, je bistveno še naprej vlagati v izpolnjevanje **osnovnih potreb**, kot so voda in stanovanja, ter odpravljanje (energetske) revščine.

Komisija bo v skladu s **členom 349 Pogodbe** še naprej namenjala posebno pozornost in pripravljala ukrepe, prilagojene stalnim omejitvam najbolj oddaljenih regij⁸². **Prilagojena podpora EU** je bistvena za to, da se bodo najbolj oddaljene regije in njihovi državljani razvijali ter da bodo imeli koristi od vključitve v enotni trg. To zajema reševanje izzivov, povezanih z

⁷⁸ Uredba Komisije (EU) 2023/2831 z dne 13. decembra 2023.

⁷⁹ Uredba Komisije (EU) 2023/2832 z dne 13. decembra 2023.

⁸⁰ Uredba (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. februarja 2024.

⁸¹ Past regionalnega nerazvoja je opredeljena kot „stanje regije, ki ne more ohraniti svoje gospodarske dinamike v smislu dohodka, produktivnosti in zaposlovanja, hkrati pa pri teh istih razsežnostih ne dosega zadovoljljivih rezultatov niti na nacionalni niti na evropski ravni“ (Diemer idr., 2022: 489). Kanarski otoki so že v past regionalnega nerazvoja, Francoski Gvajani pa grozi, da se bo vanjo ujela.

⁸² Svet je v sklepih iz leta 2024 o devetem kohezijskem poročilu opozoril na strukturne socialne in gospodarske razmere v najbolj oddaljenih regijah, kot so priznane v členu 349 PDEU, ter na vlogo, ki jo mora imeti kohezijska politika pri podpiranju njihovega razvoja in regionalnega povezovanja (sklepi Sveta 11347/24 z dne 18. junija 2024).

zelenim, digitalnim in demografskim prehodom, ter čim večje izkoriščanje priložnosti, ki jih ti prehodi ponujajo. To je zlasti pomembno za te regije, pa tudi za EU kot celoto, ki lahko izkoristi njihov **potencial v strateških sektorjih**, kot so vesolje, obnovljivi viri energije, biotska raznovrstnost ali modro gospodarstvo, pa tudi priložnosti, ki jih te regije ponujajo, kar zadeva povezovanje z drugimi celinami in regijami po svetu. Da bi se ta potencial izkoristil, bo Komisija še naprej podpirala najbolj oddaljene regije na področjih, kot so promet, kmetijstvo, ribištvo, trgovina, migracije, socialna vprašanja in druga področja.

Prizadevanja EU, da bi podprla razvoj najbolj oddaljenih regij ter izboljšala njihove gospodarske in socialne razmere, je treba **uskladiti z regijami** in njihovimi **državami članicami**. Za zmanjšanje razlik s preostalo EU so še vedno zelo potrebne ustrezne razvojne strategije, reforme in naložbe. Bistveno je zlasti podpirati javne storitve in ustvarjanje delovnih mest v teh regijah, tudi s krepitvijo upravne zmogljivosti z izkoriščanjem možnosti, ki so na voljo na ravni EU in nacionalni ravni. Poleg tega sta podpora EU in nacionalna podpora za sodelovanje s sosednjimi državami bistveni za zagotovitev, da so najbolj oddaljene regije dobro vključene v regionalne in globalne vrednostne verige.